

АВЕРЧЕВ О.В.

**КРУП'ЯНІ КУЛЬТУРИ
В АГРОМЕЛІОРАТИВНОМУ
ПОЛІ РИСОВОЇ СІВОЗМІНИ**

Навчальний посібник

Херсон

2008

УДК 631.12; 633.171

ББК 40.6

Ав 19.

Круп'яні культури в агроеліоративному полі рисової сівозміни.
Навчальний посібник / Аверчев О.В. – Херсон: Олді плюс, 2008. – 158 с.

ISBN 978-966-8447-53-2

Рецензенти:

Гамаюнова Валентина Василівна – д.с.-г.н., професор, за-
відуюча кафедрою землеробства ДВНЗ “Миколаївський
державний аграрний університет”

Лазер Петро Нарцисович – к.с.-г.н., професор кафедри зе-
млеробства ДВНЗ “Херсонський державний аграрний уні-
верситет”

У монографії висвітлені питання фізіологічної, біологічної основи життя рослин гречки та проса, факторів життя та їх регулювання в землеробстві, дається агрокологічне обґрунтування культур гречки та проса в специфічних умовах рисової сівозміни, визначено місце посівів гречки та проса в агрокосистемі зрошуваного рису під затопленням. Викладений і всебічно обґрунтований комплекс основних агротехнічних заходів для одержання високих урожаїв гречки та проса в рисовій сівозміні.

Монографія розрахована на керівників і спеціалістів сільськогосподарських підприємств, фермерів, аспірантів, студентів сільськогосподарських ВНЗ.

*Друкується за рішенням вченої ради
ДВНЗ “Херсонський державний аграрний університет”,
протокол № 4 від 31 січня 2008 року*

ISBN 978-966-8447-53-2

© Аверчев О.В., 2008

© Олді-плюс, 2008

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ГРЕЧКУ ТА ПРОСО	7
1.1. Народногосподарське значення культури просо.....	13
РОЗДІЛ 2. БОТАНІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРЕЧКИ ТА ПРОСА	16
2.1. Класифікація проса.....	16
2.2. Будова проса звичайного	19
2.3. Будова рослини гречки звичайної.....	22
РОЗДІЛ III ЕКОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРЕЧКИ ТА ПРОСА... 30	
3.1. Фази росту й розвитку гречки	31
3.2. Фази росту й розвитку проса.....	38
3.3. Реакція гречки і проса на температуру.....	45
3.4. Потреба культур гречки й проса у воді	53
3.5. Відношення гречки і проса до світла.....	59
3.7. Вимоги гречки і проса до ґрунту і поживних речовин	64
3.8. Потенційна продуктивність гречки та проса і шляхи підвищення їх екологічної стійкості.....	72
РОЗДІЛ IV МІСЦЕ ПОСІВІВ ГРЕЧКИ Й ПРОСА В АГРОЕКОСИСТЕМІ ПРОЦВУВАНОВОГО РИСУ ПІД ЗАТОПЛЕННЯМ	86
4.1. Агроскологічне обґрунтування культури гречки й проса в специфічних умовах рисової сівозміни.....	86
4.2. Баланс азоту і органічних речовин за аеробного і анаеробного стану ґрунту	97
4.3. Культура гречки й проса як елемент інтегрованого захисту посівів рису від хурлянів.....	110
4.4. Гречка і просо як фітомеліоранти засолених рисових систем.....	118
4.5. Водно-фізичні властивості рисового ґрунту в проміжний період вирощування	126
4.6. Основні агротехнічні заходи для одержання високих урожаїв гречки й проса в рисовій сівозміні	129
4.7. Оцінка гречки й проса як попередників рису	137
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	144

ПЕРЕДМОВА

У сучасних умовах державні програми розвитку сільського господарства України, як правило, передбачають пріоритети урізноманітнення ринку зерна країни, розширення та підвищення ефективності використання зрошуваних площ (накази № 273 361/85 Міністерства аграрної політики України) під несправедливо забутими культурами, в першу чергу - це гречка та просо.

Культури гречка та просо відомі на території Причорномор'я ще за 2 тис. років до н. е. і весь цей час вони займали важливе місце в раціоні наших предків. Найважливішим аргументом на користь широкого впровадження гречки та проса в землеробство степової зони України є їх повторні посіви на зрошуваних площах. Кількість активних температур півдня України та підвищення ефективності використання зрошуваних площі дозволяє вирощувати два або навіть три врожаї з однієї площі за рік.

Враховуючи, що тваринництво країни ще не вийшло з кризи, вирощування великої кількості продукції кормових культур недоцільне. Отримувати ж урожай зерна в повторному посіві дозволяє не кожна культура.

Гречка та просо – найперспективніші культури для цих цілей. Тривалий теплий період, наявність у структурі посівних площ рано звільняючих поля культур, скороспілість, стійкість до шкідників і хвороб - все це сприяє широкому їх розміщенню в поукісних і пожнивних посівах. Повторні посіви дають у межах 6-27 ц/га зерна гречки та 12-40 ц/га проса високої якості, сприяють інтенсивному використанню зрошуваних земель і теплових ресурсів від сонячної енергії. Включення гречки та проса в інтен-

стимулює зростання підвищує коефіцієнт використання фотосинтетично-активної радіації на 31-38%.

Численні дослідження вчених і досвід виробництва показує, що в умовах півдня України, в районах рисосіяння, гречка та просо може служити хорошим компонентом у рисовій сівозміні.

Перші дослід з вирощування проса в повторних посівах на зрошуваних землях півдня України проводились на колишній Херсонській сільськогосподарській дослідній станції в 1925 – 1926 рр. Підгорним П.І. А перші дослід з вирощування гречки в проміжних посівах та в меліоративному полі рисової сівозміни були закладені на початку 1980 років.

Отримати високий і головне економічно вигідний урожай можна лише забезпечивши рослини усім необхідним, дотримуючись правильної агротехніки вирощування. Особливого значення потребує на території півдня України, кліматичні умови якого вирізняються жорсткими умовами росту і розвитку рослин.

Не зважаючи на всі намагання впровадити у виробництво широке використання повторних посівів, посіви другого урожаю на цей час займають несправедливо малі площі. Це пояснюється насамперед тим, що виробники не знайомі з ефективними технологіями вирощування культур другого врожаю. Неправильна технологія не приносить нормального урожаю, а приносить лише втрати.

Через те, що повторні посіви слабо використовуються у виробництві, технології не відпрацьовані, ті, що пропонуються, нерідко суперечать одна одній, багато питань не вивчені.

У зв'язку з цим наукові пошуки, критичний аналіз і теоретичне обґрунтування у цьому напрямку мають велику актуальність.